

СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТУВАННЯ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ТА ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВУ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Встановлено взаємозв'язок модернізації економіки та інновацій, визначена необхідність у стимулюванні інвестицій в останні з метою проведення модернізації. Проаналізовано стан інноваційної та інвестиційної діяльності та визначено чинники, що впливають на інвестування в інтелектуальний капітал та інновації як основу модернізації економіки. Запропоновано напрями його активізації. Визначено перспективи подальших досліджень щодо стратегії модернізації і вироблення механізмів стимулювання інвестування.

Ключові слова: модернізація, інновації, структурні перетворення, інвестиційна політика, інвестиційний клімат.

JEL: G 31, O 31

Постановка проблеми. Відновлення економіки України та набуття її конкурентоспроможності з огляду на входження в Європейський економічний простір має призвести до зміщення акценту в економічній політиці на якісні зміни в ній та забезпечення подальшого економічного зростання. Внутрішні умови функціонування національної економіки, а також затяжний характер глобальної економічної кризи, що розпочалась в 2008 р., потребують звернення уваги на вирішення зазначених вище питань шляхом проведення глибоких структурних змін в економіці, зокрема її модернізації, успішність якої залежатиме від залучення інвестицій, розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливим чинником економічного зростання економічно розвинених країн та країн, що розвиваються, а також основою для модернізації економіки виступають інвестиції в інновації, що підтверджується дослідженнями К. Міямото, Ч. Халтена, які зробили свій внесок у вивчення того, як стимулюючи інвестиції в інновації та інтелектуальний капітал можна досягнути економічного зростання, однак в їх працях з об'єктивних причин не запропоновано заходів для стимулювання інвестування за умов модернізації економіки.

Проведення модернізації на основі інновацій розкрито в наукових публікаціях українських (М. П. Денисенка, В. Левковця, В. М. Лисюка, Н. С. Луцака, В. Г. Нікіфоренка) та російських вчених (А. Н. Асаула, Є. С. Лугової), однак у них недостатньо уваги приділяється ролі інвестування в інновації та інтелектуальний капітал за умов модернізації. Актуальним, таким чином, є пошук напрямів стимулювання інвестування в інновації та інтелектуальний капітал як основи модернізації економіки.

Постановка завдання. Необхідність формування теоретико-методологічних та практичних засад модернізації економіки України на інноваційній основі за інтеграції у Європейський економічний простір визначає потребу у виробленні відповідної інвестиційної політики, що і зумовлює актуальність дослідження. Метою статті є пошук

напрямів стимулювання інвестування в інновації та інтелектуальний капітал як основу модернізації економіки України.

Виклад основного матеріалу. Входження до глобального економічного простору, зокрема, реалізації угоди щодо зони вільної торгівлі з ЄС, не може відбуватись без переосмислення структури економіки, без здійснення трансформації та модернізації економіки держави, яка має відповідати сучасним викликам економічного розвитку.

Модернізація може розглядатися як широкий трансформаційний процес, що відбувається в суспільстві, політиці, економіці тощо. Однак в економічному аспекті вона розглядається більш вузько спрямовано.

В будь-якому випадку це інституціональні, структурні та технологічні зміни в економіці, що спрямовуються на забезпечення її розвитку та підвищення конкурентоспроможності [1, с. 5].

При розгляді сутності модернізації економіки завжди звертається увага на проведення технічних та технологічних змін у ній, необхідність впровадження інновацій. Так, В. Полтерович [2] акцентує увагу на запозиченні інновацій для проведення модернізації, В. Геєць, Л. Федулова, І. Шовкун [3; 4] орієнтуються на продукування власних інновацій, формування високотехнологічного потенціалу.

Визначення модернізації, що передбачають її проведення на основі використання досягнень науки і техніки, зустрічаються і в інших науковців: «модернізація – це перетворення науки на ключовий фактор соціально-економічних змін» [5, с. 171]; «модернізація представляє собою ... процес ... економічного розвитку, здатний забезпечити постіндустріальний прорив» [6, с. 231].

Таким чином, можна побачити однаковість у науковій думці щодо важливості інновацій та, відповідно, інтелектуального капіталу при проведенні модернізації економіки, що також підтверджується і на практиці.

У світі сформувалися два типи модернізації [1, с. 4]: адаптивна (імітаційна) – здійснюється шляхом впровадження запозичених нововведень і визначає наздоганяючий тип розвитку; та креативна – здійснюється на основі власних інновацій.

У результаті поширення процесів глобалізації у світі модернізація і побудова ринкової економіки об'єктивно сформувалися за зразком економічно розвинених країн Заходу, що нав'язали країнам, що розвиваються, необхідність її проведення на основі західних моделей, тобто адаптивну модернізацію. Так, подібним чином модернізацію власних економік у 1950–1960-х рр. проводили країни Азії, Африки та Латинської Америки.

Навіть країни, які декларують формування власних незалежних від країн Заходу напрямів економічного розвитку (країни Митного союзу) і мають схожу структуру економіки з Україною, все ж на практиці дотримуються адаптивного типу модернізації [7].

Нині виникають нові теорії модернізації, які передбачають формування лідируючої стратегії [8; 9], однак, вона більш притаманна для країн-лідерів у сфері технічного та економічного прогресу та стимулюється високою конкуренцією на ринках, а її основу складають самостійно вироблені інновації. Відповідно, для країн, що розвиваються, вона не може бути прийнятною.

Прикладом модернізації економіки, гідним окремого дослідження, може виступати політика Китаю, який, провівши в 1978–2005 рр. адаптивну модернізацію шляхом залучення інновацій, перейшов до власного оригінального шляху розвитку, в т.ч. на основі власних інновацій.

Отже, модернізацію економіки можна розглядати як процес перетворення соціально-економічної системи відповідно до сучасних вимог на основі технічного та технологічного оновлення промисловості, широкого використання науки як фактора економічного розвитку.

Інновації та інтелектуальний капітал є ключовими факторами модернізації економіки та подальшого економічного зростання, що опосередковано підтверджується дослідженнями К. Міямото та Ч. Халтена [10; 11]. На основі аналізу статистичної інформації з багатьох країн, в тому числі тих, що розвиваються, вони засвідчують, що інвестиції в інтелектуальний капітал та інновації є важливим джерелом економічного зростання і позитивно корелюють із показником ВВП на душу населення. Однак, як показує статистика (рис. 1), не у всіх країнах ці процеси проходять одноманітно – одні країни мають більший ефект, інші нижчий, що, проте, не зменшує вагомість отриманих результатів.

К. Міямото та Ч. Халтен окремо довели, що інвестування в інновації та інтелектуальний капітал призводить до вдосконалення використання факторів виробництва, тобто зростання продуктивності праці, покращення використання ресурсів, в результаті чого відбувається підвищення рівня застосовуваних технологічних процесів, що є одним із складових модернізації економіки.

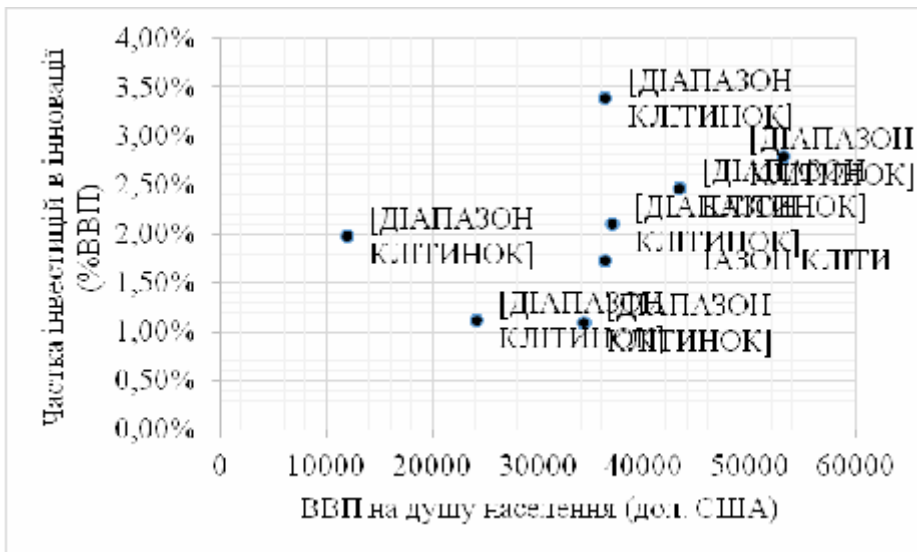

Рис. 1. Взаємозв'язок між інвестиціями в інновації та ВВП на душу населення

Отже, огляд наукових джерел підтверджує, в т. ч. числі і на практичному рівні, залежність стану економіки від інвестування в інтелектуальний капітал та інновації, та дозволяє розглядати їх як основу модернізації.

Досліджуючи інноваційну сферу економіки України, можна побачити, що питома вага підприємств, що впроваджували інновації, знизилася з 14,8% у 2000 р. до 13,6% в 2013 р., хоча, починаючи з 2009 р. (склала 10,7%) відзначається тенденція до її зростання. Кількість впроваджених технологічних процесів в 2013 р. різко зменшилася до 1576 порівняно з 2011 р. (2510 процесів). Відносно низький обсяг освоєного виробництва інноваційних видів продукції (в 2013 р. становив 3138 найменувань), хоча і вище періоду 2006–2010 рр., коли він коливався від 2408 до 2685 найменувань.

Водночас питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової в 2013 р. досягла рекордно низького значення з 2000 р. – 3,3%.

Таким чином, поточний стан інноваційної діяльності можна охарактеризувати як кризовий, який погіршується внаслідок дії ряду факторів. Негативні передумови для модернізації економіки України несуть фінансова та кадрова складові інноваційної діяльності. Держава майже самоусунулася від фінансування інноваційної діяльності – в 2013 р. обсяг бюджетного фінансування склав лише 24,7 млн. грн. (0,3%), будучи найнижчим з 2001 р., тоді як з 2007 р., крім 2009 і 2010 рр., обсяг фінансування за рахунок власних коштів підприємств коливається в межах 6–7 млрд. грн. У такому випадку можна стверджувати про слабкість стимулів для подальшого збільшення фінансування інноваційної діяльності за рахунок цих коштів як через відсутність власних стимулів, так і через скорочення державної підтримки, а також поточної макроекономічної та політичної ситуації.

Другий негативний фактор – неухильне зменшення чисельності наукових установ та науковців (кадрового потенціалу), починаючи ще з 1991 р. У 2013 р. їх кількість відповідно досягла 1143 установи (було 1344) і 77853 осіб (було 295010) при постійному зростанні чисельності кандидатів і докторів наук (1995 р. – 67369 чол., 2013 – 106563 чол.). Таким чином, чітко виявляється проблема дефіциту наукових кадрів, причому до 75% наукового персоналу використовується для підтримки досягнутого науково-технічного рівня економіки [12].

Водночас згідно з показником індексу людського розвитку (що постійно зростає з 2005 р.) в Україні є вагомі засади для зростання інтелектуального капіталу – досить високий рівень освіченості населення (93,5%), хоча, наприклад у США, Німеччині, Великобританії, він вищий на 1,5–6,4%. Витрати на освіту також високі (5,3% ВВП), тоді як у згаданих країнах вони вищі лише на 0,3%, хоча й варто враховувати величину ВВП України, яка значно менша, ніж у згаданих країнах, що свідчить про наявність значного розриву в можливостях для кількісного підвищення рівня освіти.

Відсутність прогресу в забезпеченні інноваційного розвитку також пов'язується з недостатністю фінансування наукових досліджень і впровадження інновацій, недостатністю кваліфікованих кадрів для інноваційної діяльності, слабким розвитком ринку інноваційної продукції, відсутністю дієвої правової бази та ефективних механізмів державного регулювання інноваційної діяльності [12].

Отже, існують провали в спробах побудувати інноваційну економіку, оскільки для цього необхідно провести модернізацію економіки країни – сформувати нову індустріальну базу, здійснити структурну перебудову економіки, усунути диспропорції в накопиченні та споживанні, сформувати ефективний попит на інновації.

Розвиток інноваційної діяльності, формування інтелектуального капіталу як основи модернізації економіки потребує насамперед налагодження інвестиційного процесу, сприяння залученню іноземних інвестицій, збільшенню ємності внутрішнього ринку та розвитку експорту, особливо переробної промисловості та наукоємного виробництва. Значною проблемою залишається ухвалення відповідних політичних рішень, пошук джерел фінансування (зокрема, стимулювання участі іноземних інвесторів, виходу на зовнішні фінансові ринки), їх відповідне використання.

Ситуація з інвестиційною діяльністю в Україні після кризи 2008–2009 рр. суттєво погіршилася, хоча в 2011–2012 рр. відзначалося певне поживлення інвестиційної активності. Темп приросту капітальних інвестицій у 2011 р. склав 37,5%, а в 2012 р. – 1,5%. Проте вже в 2013 р. темп приросту склав – 6%, що відповідало динаміці

економічного розвитку. Так, в 2013 р. відбувалося падіння ВВП та індексу промислового виробництва, при цьому і далі виявляються негативні передумови щодо розвитку економічної ситуації. Таким чином, динаміка капітальних інвестицій у 2009–2013 рр. була негативною, за винятком 2011 р., коли відзначався їх значний приріст (рис. 2).

Отже, в короткостроковій перспективі з огляду на стан інвестиційної та інноваційної діяльності, а також процеси формування інтелектуального капіталу можна стверджувати про відсутність можливостей для модернізації економіки і насамперед з використанням новітніх технологій, оскільки за існуючої макроекономічної та геополітичної ситуації виникають та далі посилюються песимістичні очікування споживачів і підприємств, знижується ділова активність, погіршується інвестиційний клімат.

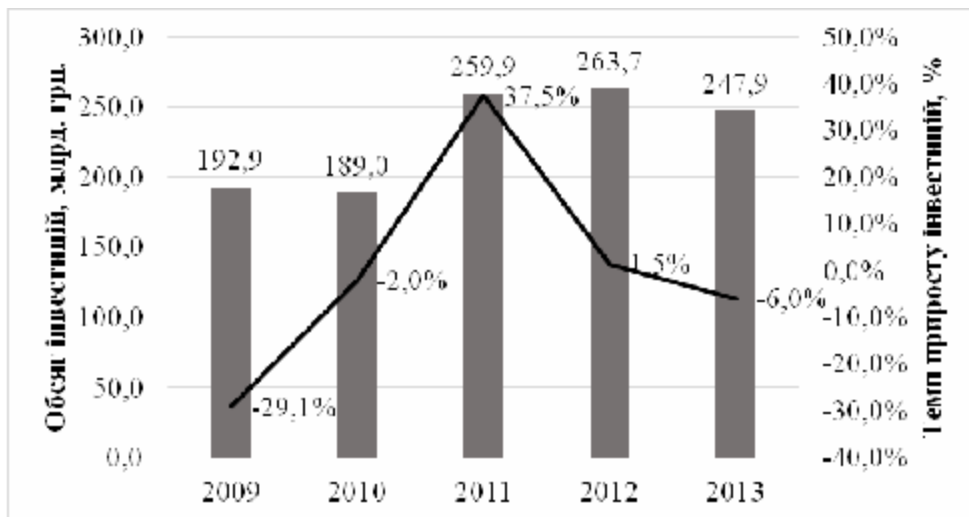

Рис. 2. Динаміка інвестицій в 2009–2013 рр.

Основним рушієм збільшення інвестицій на фоні несприятливого впливу інших чинників могла б виступати активізація інвестиційного та споживчого попиту населення (в 2010–2012 рр. постійно збільшувались доходи населення (27,8%), однак вони спрямовувались переважно в сферу роздрібного товарообігу та на нагромадження нефінансових активів). В 2013 р. існувала тенденція до спрямування заощаджень у фінансовий сектор, що позитивно впливало на сферу кредитування. Однак з 2014 р. цей чинник не можна розглядати як позитивний, оскільки з початку року відзначається падіння споживчого попиту та вплив з фінансових установ вкладів населення.

Серед значущих чинників, що впливають на інвестування у модернізацію економіки, в т.ч. на інноваційній основі, є такі, що мають позитивний характер, наприклад, спрощення дозвільної системи, пом'якшення адміністрування податків, узгодженість державної та регіональної політики, зацікавленість влади в інвесторах тощо, і такі, що створюють перешкоди:

- нестабільна економічна ситуація в країні;
- недосконалість законодавства, особливо в сфері трансферу технологій, технологічної кооперації;
- низький кредитний рейтинг України та несприятливі умови для банківського кредитування через високі ставки та інші перешкоди;
- нестача ресурсів та їх незадовільна якість;

– недостатня сформованість інструментів залучення коштів у високотехнологічні види діяльності, інновації, в тому числі й через механізм державно-приватного партнерства.

Отже, за існуючого рівня інвестиційних процесів в Україні можливе лише кількісне відтворення господарського комплексу, але не здійсненне оновлення та вдосконалення його структури. В економічній системі повинно відбуватись постійне відтворення інвестиційних ресурсів, яке має бути не тільки розширеним, а й супроводжуватися структурними змінами. З огляду на необхідність проведення модернізації економіки важливим є те, в які галузі економіки, на розвиток чіх продуктивних сил спрямовується найбільша частина капітальних інвестицій, оскільки саме від цього залежить вибір пріоритетних напрямів проведення модернізації економіки країни та досяжність її реалізації.

У довгостроковій перспективі за умови зменшення нестабільності та невизначеності сформовані стратегічні зміни в державній інвестиційній політиці можуть сприяти створенню умов для модернізації економіки на основі залучення нововведень. Звичайно, для нашої країни початковими умовами для проведення модернізації економіки, необхідні створення умов, які сприяли б залученню інвестицій, початкове залучення нових технологій, а далі і самостійне їх створення, вирівнювання економічного становища, усунення геополітичних ризиків. Після цього в довгостроковій перспективі, з огляду на входження в Європейський економічний простір, необхідне пристосування до наявних там моделей розвитку інноваційної сфери, рівня технологічного оснащення структури економіки. Рівень цих умов можна зрозуміти із моделей, розроблених науковцями економічно розвинених країн, на які Україні необхідно буде орієнтуватися.

Ці моделі є оптимістичними, й песимістичними. Оптимістичні передбачають, що нові технології дозволять досягнути докризового рівня розвитку, тобто їх значення залишатиметься вагомим, і нові технології можна буде розглядати як і фактор модернізації економіки [13]. Вони ґрунтуються на тому, що існують перспективні новітні технології, які поки не були застосовані, – автоматизоване виробництво, новації в сфері логістики, нові ІТ-технології, що можуть принести людству значну користь.

Песимістичні базуються на протилежному підході, вважаючи, що нові технології вже не можуть сприяти прогресу так, як у попередні дві науково-технічні революції, революційні технології розвивати все складніше, та й загалом нові технології вичерпують себе [14]. Базуючись на них, отримання певного ефекту від використання нових технологій вимагатиме більших обсягів за теперішніх інвестицій у наукові дослідження, в інтелектуальний капітал, що зменшуватиме ефективність від інновацій.

Однак, незважаючи на песимістичні сценарії щодо використання нових технологій у майбутній економіці, значимість їх не зменшиться, і ефективність їх буде доволі високою залежно від галузі. Інновації та інтелектуальний капітал будуть і далі вагомими факторами економічного зростання і, відповідно, важливими інструментами модернізації економіки, оскільки вона має дати поштовх для подальшого виходу на рівень європейських країн, тоді як без них буде спостерігатись постійне відставання.

У зв'язку із вищезазначеним постає необхідність вироблення нової інвестиційної політики в Україні з огляду на довгострокові перспективи модернізації економіки на інноваційній основі, що вимагає вироблення заходів із стимулювання інвестицій в інновації та інтелектуальний капітал.

Сьогодні інвестиційна політика України в контексті проведення модернізації є недовершеною, оскільки перешкодою для інвестиційних процесів виступає нестійкість

національної банківської системи, активізація фінансування модернізації якою вимагає монетарного стимулювання з боку НБУ, що виступає додатковим тягарем для економіки. Вагому частку в інвестуванні досі займали бюджетні інструменти: прямі асигнування відповідним розпорядникам бюджетних коштів, трансферти (субвенції) державного бюджету до місцевих бюджетів та надання гарантій для залучень з метою фінансування проектів розвитку. Як варіант можливо було б розглядати кредитування за рахунок коштів держбюджету інвестицій в модернізацію на інноваційній основі, однак зростання видатків держбюджету в короткостроковій перспективі неможливе. Посилення тиску на бюджет призведе до зменшення інвестиційної активності, особливо через посилення фіскального тиску на корпоративний сектор, зумовлений необхідністю мобілізації додаткових коштів для бюджету з метою його стабілізації.

На стимулювання інвестиційної діяльності вагомий вплив має податкова політика, однак через високе податкове навантаження та значну диференціацію податків за видами діяльності вимиваються фінансові ресурси з промисловості на користь фінансової і торговельної сфери, що призводить до зменшення промислового потенціалу, тобто технологічно складні та наукомісткі галузі промисловості втрачають фінансові ресурси, що не може сприяти інвестуванню в інновації та проведенню модернізації економіки.

На залучення інвестицій впливають також нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності та її інституційне забезпечення. Нормативно-правова база в Україні є розвинутою і водночас багаторівневою та складною, що утруднює її реалізацію, тому, відповідно, необхідне її спрощення.

Потребує спрощення й інституційне забезпечення інвестиційної діяльності, регулювання якої здійснюють одночасно Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами, не враховуючи впливу інших органів влади у своїх сферах.

За існуючої суспільно-політичної та економічної ситуації в Україні для стимулювання інвестування в модернізацію на інноваційній основі в короткостроковому періоді після вирішення поточної невизначеності необхідне насамперед радикальне покращення інвестиційного клімату, а також:

- підвищення ефективності функціонування державних інституцій, за умов реалізації комплексу заходів, в яких на рівних засадах будуть брати участь всі учасники інвестиційного процесу – як держава, так і підприємства;

- формування правових засад зменшення інвестиційних ризиків на основі удосконалення функціонування судової системи та підвищення якості гарантій захисту прав інвесторів;

- переорієнтації фінансової та грошово-кредитної систем відповідно до сучасних вимог на потреби оновлення промислового виробництва та модернізації економіки, зокрема сприяння зниженню відсоткових ставок до рівня, відповідного ефективності капітальних інвестицій в основні фонди (рис. 3).

В довгостроковому періоді необхідно враховувати моделі розвитку країн ЄС, що передбачають орієнтацію на інновації. Оскільки використання інновацій пов'язане із забезпеченням гнучкості в умовах ринкового середовища, то постає необхідність у створенні умов для ведення бізнесу, оскільки жорстке регулювання економіки негативно впливає на інвестиції в інновації та й модернізацію. Таким чином, постає питання спрощення адміністративного регулювання економіки та створення умов для зацікавленості підприємств в інноваціях та модернізації, що стимулюватиме інвестування.

Рис. 3. Цілі та форми стимулювання інвестування в модернізацію на інноваційній основі

Застосування фінансово-бюджетної політики має узгоджуватись із структурною так, щоб не провокувати негативних наслідків як для інвесторів, так і для економіки держави. В тому числі може передбачатись зменшення ролі фінансово-бюджетної та монетарної політики в стимулюванні інвестування. Так, необхідність утримання державного боргу стримуватиме інвестування, однак дозволить здійснити структурні перетворення. Монетарне стимулювання збільшить можливості до інвестування, однак зменшить можливості бюджетної політики, що викличе нестійкість економіки під час циклічного спаду.

Інновації передбачають також створення вільного реагування працівників на можливість навчання, тобто формування освітніх умов, які дозволятимуть не тільки підготовку працівників відповідних технічних спеціальностей, а й можливості їх перепідготовки, що передбачає підвищення якості освіти. Основна стратегія в цьому випадку передбачає, що високі витрати на освіту не завжди себе виправдовують

[15], і основною проблемою навіть для економічно розвинених країн є невідповідність підготовки майбутніх спеціалістів вимогам працедавців, через що важливим інструментом в такому випадку може виступити державно-приватне партнерство у формуванні стандартів професійної та вищої освіти. Відповідно зростання кількості підготовлених працівників, які спроможні працювати в умовах наукоємної економіки та з вищою продуктивністю праці, може привернути інвесторів у наукомістке виробництво.

Як вже вище зазначалося, податкова політика є вагомим важелем стимулювання інвестування, однак постає питання, за яких умов це можливо. Однозначно зниження податкових ставок буде виступати стимулом для вкладення капіталу в інновації. Інвестиції в інтелектуальний капітал повинні списуватись у витрати і таким чином зменшувати оподатковуваний дохід. Більш ефективною може виступати система податкових пільг на інновації, що використовуються при модернізації виробництва, як, наприклад, податковий кредит на здійснення НДДКР чи інвестування в інновації. Однак проблемою в застосуванні податкової політики в умовах глобалізації є те, що вона ефективна за сталого попиту та пропозиції на товари. Якщо вони є еластичними, що спостерігається у випадку інновацій, то можливі зловживання пов'язані із заниженням оподаткованого доходу. Крім того, окремі країни можуть створювати більш сприятливу систему оподаткування, що зробить податкову політику неефективною, тому, можливо, буде ефективним зменшувати податки, що не стягуються з доходів підприємств, наприклад податки на фонд оплати праці.

Таким чином, на довгострокову перспективу основними напрямками політики стимулювання інвестування можуть виступати:

- створення сприятливого внутрішнього економічного середовища;
- уникнення жорсткої економічної політики;
- посилення ролі фінансово-бюджетної та монетарної політики в інвестуванні модернізації економіки;
- спрямованість освітньої політики на підготовку кадрів високої кваліфікації, спроможних продуктивно використовувати нові технології;
- широке використання інструментів податкової політики для стимулювання інвестування в модернізацію на інноваційній основі.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, для модернізації економіки вагому роль відіграють інновації та інтелектуальний капітал, використання яких, як показує світовий досвід, привело до процвітання провідних економік світу. Існуюча ситуація в економіці України не дозволяє сьогодні проводити ефективну політику зі стимулювання інвестицій в модернізацію та забезпечувати стабільний розвиток економіки. В зв'язку з цим, в короткостроковому періоді стимулювання інвестування в модернізацію має базуватися на радикальному покращенні інвестиційного клімату, підвищенні ефективності функціонування державних інституцій, формуванні правових засад зменшення інвестиційних ризиків, переорієнтації фінансової та грошово-кредитної систем відповідно до сучасних вимог, що початково має стабілізувати інвестиційні процеси. В довгостроковій перспективі мають відбутись одночасні зміни в державній політиці та в підходах до господарювання підприємств. У державній політиці акцент має робитися на створенні сприятливого економічного середовища, освітній політиці, орієнтованій на вимоги часу, та застосуванні економічних підходів до стимулювання інвестування в модернізацію разом із проведенням структурної перебудови економіки.

Подальші наукові розвідки актуально проводити в напрямі розробки стратегії

модернізації та вироблення механізму стимулювання інвестування в модернізацію на інноваційній основі відповідно до встановлених у статті напрямів.

Література

1. Левковець О. М. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О. М. Левковець // *Бізнес-інформ*. – 2011. – № 10. – С. 4–10.
2. Полтерович В. Гипотеза об инновационной паузе и стратегия модернизации / В. Полтерович // *Вопросы экономики*. – 2009. – № 6. – С. 4–23.
3. *Новий курс: реформи в Україні 2010–2015 рр.* НАНУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>
4. Федулова Л. І. Підходи до формування дієвої інноваційної стратегії України / Л. І. Федулова, І. А. Шовкун // *Наука та інновації*. – 2009. – № 3. – С. 5–15.
5. Матковський П. Є. Модернізація економіки України: витоки, сутність, очікувані результати / П. Є. Матковський // *Сталий розвиток економіки*. – 2012. – № 2. – С. 170–173.
6. Бужимська К. О. Модернізація економіки України в умовах глобалізації: основні тенденції та проблеми / К. О. Бужимська // *Вісник ЖДТУ: Економічні науки*. – 2008. – № 3. – С. 230–236.
7. Насыбуллина В. П. Инвестиционный фактор как основа стратегии модернизации экономики России [Электронный ресурс] / В. П. Насыбуллина // *Сфера услуг : инновации и качество*. – 2012. – № 9. – Режим доступа : http://journal.kfrgteu.ru/files/1/2012_09_04.pdf
8. Акаев А. А. О стратегии интегрированной модернизации экономики до 2025 года / А. А. Акаев // *Вопросы экономики*. – 2012. – № 4. – С. 97–116.
9. *Диалектическая теория модернизации (общие положения)* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dialectics.ru/762.html>
10. Miyamoto K. *Human capital formation and foreign direct investment in developing countries* [Електронний ресурс] / K. Miyamoto // *OECD Journal: General Papers*. – 2008. – Vol. 2008/1. – Режим доступу : http://dx.doi.org/10.1787/gen_papers-v2008-art4-en.
11. Hulten C. *Stimulating Economic Growth through Knowledge-Based Investment* [Електронний ресурс] / C. Hulten // *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*. – 2013. – Vol. 2. – Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1787/5k46dbzqhj9v-en>
12. Шурубович А. *Экономика Украины на пути модернизации / А. Шурубович // Россия и новые государства Евразии*. – 2013. – № 3. – С. 24–37.
13. Arthur W. B. *The Second Economy* [Електронний ресурс] / W. B. Arthur // *McKinsey Quarterly*. – October. – 2011. – Режим доступу : www.mckinseyquarterly.com/The_second_economy_2853.
14. Haskel J. *Globalization and U.S. Wages: Modifying Classic Theory to Explain Recent Facts* / Haskel J., R. Z. Lawrence, E. E. Leamer and M. J. Slaughter // *Journal of Economic Perspectives*. – 2012. – Vol. 26, 2. – pp. 119–140.
15. *The High Cost of Low Educational Performance: The Long-run Economic Impact* – Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264077485-en>

References

1. Levkovets O. M. *Ukrainian economy modernization: essence, conditions, risks* / O. M. Levkovets // *Biznes-inform*. 2011. – # 10. – pp. 4–10.

2. Polterovych V. Hypothesis of innovative pause and modernization strategy / V. Polterovych // *Voprosy ekonomyky*. – 2009. – # 6. – pp. 4–23.
3. *New course: reforms in Ukraine 2010–2015*. NANU [WWW resource]. – Available at : <http://www.nbu.gov.ua/books/2010/10nandop1.pdf>
4. Fedulova L. I. Approaches for forming effective innovative investment strategy in Ukraine / L. I. Fedulova, I. A. Shovkun // *Nauka ta innovatsii*. – 2009. – # 3. – pp. 5–15.
5. Matkovskiy P. Ye. Ukrainian economy modernization: origins, essence, expected results / P. Ye. Matkovskiy // *Stalyi rozvytok ekonomiky*. – 2012. – #2. – pp. 170–173.
6. Buzhymyska K. O. Ukrainian economy modernization under conditions of globalization: main tendencies and problems / K. O. Buzhymyska // *Visnyk ZhDTU: Ekonomichni nauky*. – 2008. – # 3. – pp. 230–236.
7. Nasybullyna V. P. Investment factor as the basis of modernization strategy of Russian economy [WWW resource] / V. P. Nasybullyna // *Sfera usluh : ynnovatsyy y kachestvo*. – 2012. – # 9. – Available at : http://journal.kfrgteu.ru/files/1/2012_09_04.pdf
8. Akaev A. A. On strategy of integrated modernization of economy until 2025 / A. A. Akaev // *Voprosy ekonomyky*. – 2012. – # 4. – pp. 97–116.
9. *Dialectic theory of modernization (general directions)* [WWW resource]. – Available at : <http://dialectics.ru/762.html>
10. Miyamoto K. Human capital formation and foreign direct: Investment in developing countries [WWW resource] / K. Miyamoto // *OECD Journal: General Papers*. – 2008. – Vol. 2008/1. – Available at : http://dx.doi.org/10.1787/gen_papers-v2008-art4-en.
11. Hulten C. Stimulating Economic Growth through Knowledge-Based Investment [WWW resource] / S. Hulten // *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*. – 2013. – Vol. 2. – Available at : <http://dx.doi.org/10.1787/5k46dbzqhj9v-en>
12. Shurubovych A. Ukrainian economy on its way of modernization / A. Shurubovych // *Rossiya y novie hosudarstva Evrazyy*. – 2013. – # 3. – pp. 24–37.
13. Arthur W. B. The Second Economy [WWW resource] / W. B. Arthur // *McKinsey Quarterly*. – October. – 2011. – Available at : www.mckinseyquarterly.com/The_second_economy_2853.
14. Haskel J. Globalization and U.S. Wages: Modifying Classic Theory to Explain Recent Facts / Haskel J., R. Z. Lawrence, E. E. Leamer and M. J. Slaughter // *Journal of Economic Perspectives*. – 2012. – Vol. 26, 2. – pp. 119–140.
15. *The High Cost of Low Educational Performance: The Long-run Economic Impact of Improving PISA Outcomes* [WWW resource]. – PISA, OECD Publishing. – Available at : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264077485-en>

Редакція отримала матеріал 23 вересня 2014 р.